

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده علوم انسانی
گروه حقوق

پایان نامه
برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
گرایش حقوق جزا و جرم‌شناسی

تحت عنوان :

مطالعه جرم‌شناختی قتل‌های ناموسی

(بررسی موردی در استان فارس)

استاد محترم راهنما :

دکتر ناصر قاسمی

استاد محترم مشاور:

دکتر محمد رضا الهی منش

دانشجو:

امید رضا آقائی کوهی

مهرماه ۱۳۹۱

الهی! فضل تو را کران نیست، و شکر تو را، زبان
من بی تو نمی قرار نتوانم کرد احسان تو را شمار نتوانم کرد
گر بر تن من زبان شود هر مویی یک شکر تو از هزار نتوانم کرد

خداوند متعال را شاکرم که ظلمت اندیشه و تاریکی جانم را روشنایی بخشید
و فرصتی به من عطا فرمود تا قدمی در طریق علم و معرفت بردارم.

کمال تقدیر و تشکر خود را نثار کسانی می کنم که در این مسیر پرفراز و
نشیب از راهنمایی، پشتیبانی و تشویق من دریغ نکردند.

استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر ناصر قاسمی که تمام خستگی ها را در
راه راهنمایی های من به جان خریدند و استقامت در تلاش را به من آموختند.

جناب آقای دکتر الهی منش که شور دانستن و لذت کشف و جستجو را در من
بیدار کردند.

تقدیم به :

پدرم سایه سار زندگیم ، اسوه صبر و تحمل که آزادی ،
مردانگی و ایستادگی را به من آموخت.

مادرم دریای بی کران فداکاری و عشق که وجودم برایش
همه رنج بود و وجودش برایم همه مهر.

همسرم که با حضور سبزش مهربانی و شوق، غرور و
عظمت و رسیدن به بالاترین ها را به من داد.

علائم اختصاری

قانون اساسی	ق.ا
قانون مجازات اسلامی	ق.م.ا
قانون مجازات عمومی	ق.م.ع

قتلهای ناموسی یکی از مصادیق قتل است که از گذشته تا به امروز سابقه وقوع داشته است. این قتلها در مواردی نظیر روابط جنسی خارج از چارچوب، از دست دادن پرده بکارت، بارداری های نامشروع، فرار از خانه، ازدواج پنهانی، و اعمال مشابهی که بی ناموسی، بی عفتی، بی آبرویی و اعمالی بر خلاف هنجارهای مورد پذیرش جامعه تلقی می شوند رخ می دهند. معمولاً هر عملی که به نوعی با آبرو، شرف و ناموس یک خانواده در تضاد باشد و منجر به بی آبرویی و بی ناموسی آن خانواده شود، به احتمال قوی پتانسیل آن را دارد که به قتل ناموسی منجر شود، حتی گاهی با یک شایعه دروغ، منجر بر بی آبرویی فرد یا خانواده ای زمینه بروز این جرایم پیش می آید.

به طور کلی قتلهای ناموسی (به قتل زنان و دختران و یا قتل افراد متهم به تجاوز به ناموس به دست یکی از خویشاوندان زنان و دختران به علت آنچه لکه دار شدن شرافت و آبروی خانوادگی خوانده می شود) گفته می شود.

در تحلیل علل وقوع قتل های ناموسی باید به نقش و تاثیر متغیرهایی مثل، حاکم بودن فرهنگ و سنن مرد سالاری، تضادهای فرهنگی، رسانه های گروهی، اختلالات روانی و نقش مذهب و قانون موجود در یک جامعه اشاره کرد، که هر کدام از این متغیرها به نوبه خود در وقوع قتل ناموسی نقش دارند، اما متغیرهایی مثل فرهنگ و سنن مرد سالاری و تضاد های فرهنگی نقش بیشتری در این بین ایفا می کنند، این فرضیه ها با توجه به نتایجی که از مطالعات میدانی در این تحقیق به دست آمده است اثبات گردیده است.

در این تحقیق به شناخت کامل فرهنگ و سنن موجود و ارزشها و هنجارهای حاکم بر جامعه پرداخته ایم و نقشی که دیگر متغیرها در این نوع قتل داشته اند را مورد بررسی قرار داده ایم. برای مبارزه با قتل های ناموسی لازم است با مدیریتی کارآمد و با بصیرت و آینده نگری دقیق به برنامه ریزی همه جانبه و طولانی مدت در زمینه های، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی پرداخته و با ارائه آموزش و آگاهی بخشیدن به قربانیان اصلی اینگونه قتلها و با ایجاد تغییر در عرف و اعتقادات و نوع تربیت افراد جامعه و ساختارهای قانونی و زیربنایی به تعدیل و تغییر فرهنگ های موجود بپردازیم و از میزان قتلهای ناموسی بکاهیم، در راستای نیل به این اهداف باید از تمام امکانات و ابزارهایی که می توانند به نوعی در این راه ما را یاری کنند استفاده بهینه کرد.

واژه های کلیدی: قتل، ناموس، جرم شناسی قتلها، قتل های ناموسی، علل قتلهای ناموسی، زمینه های قتل های ناموسی.

فهرست جدول

۳۱	جدول شماره یک.....
۵۳	جدول شماره دو.....
۱۲۴	جدول شماره سه.....
۱۲۶	جدول شماره چهار.....
۱۴۰	جدول شماره پنج.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۴	مقدمه
۶	الف : بیان موضوع
۸	ب : ضرورت و انگیزه تحقیق
۹	ج : سابقه ی تحقیق
۱۰	د : اهداف تحقیق
۱۰	ه : پرسش های تحقیق
۱۱	و : فرضیات تحقیق
۱۲	ز : روش تحقیق
۱۲	ح : مشکلات و محدودیت های تحقیق
۱۳	خ : ساختار تحقیق
۱۴	فصل اول : مفاهیم و مبانی قتل های ناموسی
۱۵	بخش اول : مفاهیم و مصادیق مرتبط با قتل های ناموسی
۱۵	مبحث اول : قتل
۱۶	گفتار اول : قتل در دین مقدس اسلام
۱۹	گفتار دوم : قتل در حقوق موضوعه
۲۰	مبحث دوم : مفهوم تعصب
۲۴	مبحث سوم : مفهوم غیرت
۲۷	مبحث چهارم : مفهوم ناموس
۲۹	بخش دوم : قتل های ناموسی
۲۹	مبحث اول : تعریف قتل های ناموسی

۳۱	گفتار اول : ویژگی های قتل های ناموسی .....
۳۳	گفتار دوم : علل ارتکاب قتل های ناموسی .....
۳۴	مبحث دوم : قتل های ناموسی در قوانین کیفری .....
۳۴	گفتار اول : قوانین جزایی قبل از انقلاب اسلامی .....
۳۵	گفتار دوم : قوانین جزایی بعد از انقلاب اسلامی .....
۳۵	بند اول : قوانین جزایی مصوب سال های ۱۳۶۲ و ۱۳۶۱ .....
۳۶	بند دوم : قوانین جزایی مصوب سال های ۱۳۷۵ و ۱۳۷۰ .....
۳۶	مبحث سوم : بررسی قتل های ناموسی در فقه اسلام .....
۴۰	مبحث چهارم : حقوق مرد و زن و گستره قتل های ناموسی در جهان .....
۴۰	گفتار اول : بررسی تاریخی حقوق مردان و زنان .....
۴۰	بند اول : حقوق مرد و زن در روم باستان .....
۴۲	بند دوم : حقوق مرد و زن در یونان باستان .....
۴۴	بند سوم : حقوق مرد و زن در ایران قبل از اسلام .....
۴۶	بند چهارم : حقوق مرد و زن در عرب جاهلیت و ظهور اسلام .....
۴۸	گفتار دوم : گستره قتل های ناموسی در جهان .....
۵۳	بند اول : قتل های ناموسی در کشورهای اروپایی .....
۵۵	بند دوم : قتل های ناموسی در پاکستان .....
۵۸	بند سوم : قتل های ناموسی در ترکیه .....
۶۱	بند چهارم : قتل های ناموسی در افغانستان .....
۶۲	بند پنجم : قتل های ناموسی در ایران .....
۶۵	فصل دوم : علت شناسی قتل های ناموسی از منظر تئوری های جرم شناختی
۶۷	بخش اول : عوامل اجتماعی .....
۶۷	مبحث اول : مرد سالاری و پدرسالاری .....
۶۷	گفتار اول : مفهوم ونحوه شکل گیری جامعه مرد سالار .....
۶۷	بند اول : نحوه شکل گیری جامعه مرد سالار .....
۶۹	بند دوم : مفهوم مرد سالاری .....
۷۰	گفتار دوم : فمینیسم و مرد سالاری .....

۷۶	گفتار سوم : مردسالاری و قتل های ناموسی
۷۸	مبحث دوم : فقر و محرومیت
۷۸	گفتار اول : مفهوم و انواع فقر
۸۰	گفتار دوم : فقر فرهنگی
۸۳	گفتار سوم : فقر و قتل های ناموسی
۸۵	مبحث سوم : مهاجرت
۸۵	گفتار اول : مفهوم و دلایل مهاجرت
۸۷	گفتار دوم : پیامد های مهاجرت
۸۸	گفتار سوم : مهاجرت و قتل های ناموسی
۹۰	مبحث چهارم : سایر عوامل اجتماعی
۹۰	گفتار اول : ترویج خشونت و قتل های ناموسی در قانون
۹۲	گفتار دوم : رسانه های گروهی
۹۳	بند اول : مفهوم ، انواع و کارکرد رسانه های گروهی
۹۷	بند دوم : نقش رسانه های گروهی در انحرافات اجتماعی
۱۰۱	بند سوم : رسانه های گروهی و قتل های ناموسی
۱۰۳	گفتار سوم : شایعات
۱۰۳	بند اول : مفهوم و نحوه شکل گیری شایعه
۱۰۴	بند دوم : کاربرد و طبقه بندی شایعه
۱۰۵	بند سوم : شایعات و قتل های ناموسی
۱۰۶	بخش دوم : عوامل روانی
۱۰۷	مبحث اول : اختلالات روانی
۱۰۷	گفتار اول : مفهوم اختلالات روانی
۱۰۸	گفتار دوم : انواع اختلالات روانی
۱۰۹	گفتار سوم : اختلالات روانی و قتل های ناموسی
۱۱۰	مبحث دوم : سوءظن
۱۱۱	گفتار اول : مفهوم ظن و انواع آن
۱۱۲	گفتار دوم : سوءظن در روابط خانوادگی و علل آن

- ۱۱۴ ..... گفتار سوم : سوءظن و قتل های ناموسی
- ۱۱۶ ..... مبحث سوم : بی تفاوتی عاطفی
- ۱۱۶ ..... گفتار اول : مفهوم و ویژگی های بی عاطفگی
- ۱۱۷ ..... گفتار دوم : علل بی تفاوتی عاطفی و پیش زمینه های آن
- ۱۱۸ ..... گفتار سوم : بی عاطفگی و قتل های ناموسی
- ۱۱۹ ..... مبحث چهارم : روابط خانوادگی و اخلاق جنسی
- ۱۱۹ ..... گفتار اول : خانواده و ازدواج
- ۱۲۰ ..... گفتار دوم : اخلاق جنسی
- ۱۲۲ ..... گفتار سوم : منازعات خانوادگی و قتل های ناموسی
- ۱۲۳ ..... فصل سوم : تقسیم بندی قومی استان فارس و اختلالات فرهنگی آنها
- ۱۲۴ ..... بخش اول : آشنایی با استان فارس
- ۱۲۶ ..... مبحث اول : ایل قشقایی
- ۱۲۸ ..... مبحث دوم : ایل ممسنی
- ۱۲۹ ..... مبحث سوم : ایل خمسه
- ۱۳۰ ..... بخش دوم : نمونه هایی از قتل های ناموسی در استان و بررسی علل آنها
- ۱۳۱ ..... مبحث اول : قتل به دلیل فرار از خانه
- ۱۳۱ ..... گفتار اول : قتلی فجیع در یکی از طوایف ایل قشقایی
- ۱۳۱ ..... گفتار دوم : بریدن سر خواهر
- ۱۳۲ ..... مبحث دوم : قتل به علت سوءظن و شایعات
- ۱۳۲ ..... گفتار اول : سوءظن بی جا
- ۱۳۳ ..... گفتار دوم : قتل به دلیل سوءظن و فاش شدن رابطه پنهانی
- ۱۳۴ ..... مبحث سوم : قتل به علت ازدواج و روابط پنهانی
- ۱۳۴ ..... گفتار اول : قتل عام داماد و عروس به همراه همراهانشان
- ۱۳۵ ..... گفتار دوم : قتل به دلیل روابط پنهانی
- ۱۳۵ ..... بخش سوم : علل قتل های ناموسی در استان فارس و راهکارهای مقابله با آن
- ۱۳۶ ..... مبحث اول : بارزترین علل قتل های ناموسی در استان فارس

- ۱۳۶ ..... گفتار اول : فرهنگ و جامعه مرد سالاری
- ۱۳۷ ..... گفتار دوم : تبعیض و تعصب
- ۱۳۸ ..... گفتار سوم : نظارت اجتماعی
- ۱۳۹ ..... گفتار چهارم : تعارضات فرهنگی موجود در استان فارس
- ۱۴۰ ..... مبحث دوم : راهکارهای پیشگیری از قتل‌های ناموسی در استان فارس
- ۱۴۰ ..... گفتار اول : تغییر و اعتلای فرهنگ موجود
- ۱۴۲ ..... گفتار دوم : از بین بردن تبعیض ها و تعصبات قومی و طایفه ای
- ۱۴۳ ..... گفتار سوم : پیشگیری های اجتماعی
- ۱۴۴ ..... **فصل چهارم : پیشگیری از قتل های ناموسی**
- ۱۴۵ ..... بخش اول : پیشگیری های اجتماعی
- ۱۴۵ ..... مبحث اول : تعدیل و تلطیف فرهنگ مرد سالاری و زن سالاری
- ۱۴۹ ..... مبحث دوم : تبادل اطلاعات
- ۱۵۱ ..... مبحث سوم : ایجاد اماکن امن
- ۱۵۳ ..... بخش دوم : پیشگیری های قانونی
- ۱۵۳ ..... مبحث اول : اصلاح موادی از قانون مجازات اسلامی
- ۱۵۳ ..... گفتار اول : قتل در فراش
- ۱۵۴ ..... گفتار دوم : قتل به اعتقاد مهدور الدم بودن مقتول
- ۱۵۴ ..... بند اول : ایرادات و پیشنهادها
- ۱۵۶ ..... بند دوم : مهدورالدم و قتل ناموسی
- ۱۵۹ ..... گفتار سوم : قتل فرزند توسط پدر
- ۱۵۹ ..... بند اول : ایرادات و پیشنهادها
- ۱۶۲ ..... بند دوم : قتل فرزند توسط پدر در دیدگاه های مختلف
- ۱۶۳ ..... مبحث دوم : وضع و تشدید قوانین متناسب با قتل های ناموسی
- ۱۶۳ ..... گفتار اول : وضع قوانین
- ۱۶۴ ..... گفتار دوم : تشدید مجازات
- ۱۶۵ ..... مبحث سوم : نقش آموزشی پلیس و ضابطین دادگستری

۱۶۷	نتیجه گیری و پیشنهادها
۱۷۱	فهرست منابع
۱۷۷	پیوست
۱۷۸	چکیده انگلیسی

پیشگفتار

عجب مردی بود مردم مردای قدیم! صحبت پدربزرگم بود و پدرم و مردای دیگه ی طایفه ام ، همیشه از او و همراهاش به بزرگی و غیرت مندی و مرد بودن یاد می کردند ، پدر بزرگ می گفت : وقتی شنید دختریکی از مردای تیره ، با پسری که به خواستگاریش جواب رد داده شده بود (دختر به غریبه دادن در ایل رسم نبود) شبانه فرارکردند ، بد جوری به رگ غیرت کدخدا برخوردی بود ، اگر تیره ها و فامیلای دیگه می شنیدند آبروی تیره و اصلا کل طایفه بد جوری می رفت به همین خاطر کدخدا با چند تا از مردای دیگه با ماشین سرگردنه ی چاهی راهشون می بندند و اونا رو دستگیر می کنند ، کدخدا با دستای خودش آلت تناسلی پسر ، بعدم سینه های دخترمیره بعد هردوتاشون به آتش میکشه .

انگشت تعجب به دهان باید گرفت که آدمی ، این موجودی که جلوه گاه (نفخت فیه من روحی) موجودی که دارای عواطف لطیف و پر مهر و محبت و عشق و نوع دوستی است چگونه می شود که دست به قتلی این چنینی می زند.

این داستان تازگی ندارد ، قصه غریبی هم نیست ، حکایتی است که هرروزه اتفاق می افتد با دلیل یا بی دلیل ، صفحه حوادث روزنامه ها پر است از خبرهایی که پدر ، برادر ، دایی ، عمو ، دست به قتل یکی از زنان خانواده خود زده اند و خبری است که هرچند گاهی در قوم ، قبیله یا محله و شهر خود شنیده می شود و چند روزی نقل مجالس و محافل و صحبت ها و قضاوت مختلف مردم ، بدون اشاره ای به علت آن قرار می گیرد و پس از مدتی اتفاق مشابه ای جای آن را گرفته و اتفاق قبل به دست فراموشی سپرده می شود و چه بسیارند قتل های این چنینی که هیچ کس از آن خبردار نمی شود و در صفحه ی هیچ روزنامه ای هم نوشته نمی شود و مرتکبین آن تحت هیچ مواخذه و بازخواستی قرار نمی گیرند.

قتل های ناموسی عنوانی است که سالانه در سرتاسر جهان جان تعداد زیادی از زنان و دختران را قربانی قوانین قرون وسطایی خود می کند و بنیان خانواده های زیادی را ویران می کند. این جنایت یکی از زیرمجموعه های خشونت علیه زنان و قتلهای خانوادگی است که در پی سوءظن ی که نزدیکان زنان نسبت به آنها پیدا می کنند ، مورد اتهام قرار می گیرند و بدون هیچگونه مواخذه و بازخواستی حکم مرگشان صادر می شود و به شکل فجیعی به قتل می رسند.

این نوع قتل ها به علت مقبولیتی که در جامعه دارند و همچنین به علت اینکه با همدستی و توافق سایر اعضای خانواده صورت می گیرند ، در بیشتر مواقع قاتلان تحت حمایت افراد خانواده

خود قرار گرفته و به دلیل حمایت از قاتل و هم به دلیل پیشگیری از فاش شدن ماجرا و لکه دار شدن آبروی خانوادگی از کشیده شدن آن به مراجع و محاکم قضایی جلوگیری می شود و هیچگاه گزارشی از آن به جایی نمی شود ، از سوی دیگر در بسیاری از کشورها این نوع قتلها از سوی پلیس مسائل خانوادگی و شخصی تلقی می شوند و پلیس در اکثر مواقع در آن دخالتی نمی کند و یا به دلایل حمایتی گفته شده خانواده ها مراحل کشف و پیگیری را برای پلیس مشکل می سازند ، چنانچه تشخیص قتل یا خودکشی بودن برای پلیس سخت می شود و بسیاری از این قتل ها خودکشی گزارش می شود ، از این رو انتشار گزارش و ارائه آمار دقیقی از این نوع جرایم مشکل است.

در وقوع قتل های ناموسی منظومه ای از علل را نام برده اند که حاکم بودن آداب و رسوم و فرهنگ جامعه مرد سالار ، فقر (فرهنگی و اجتماعی) و تعارض فرهنگ های مختلف و خلاء و ضعف های قانونی و مقبولیت اجتماعی مهمترین آنها هستند ، همچنین این قتلها در مواردی نظیر روابط نامشروع ، فرار از خانه ، ازدست رفتن بکارت ، یا اتهاماتی مشابه با انگیزه حفظ ناموس و باز پس گیری آبروی از دست رفته و یا پنهان کردن جرم هایی چون تجاوز و روابط جنسی با محارم صورت می گیرد.

قتلهای ناموسی مختص به یک زمان و یک کشور خاص نیست و عمر آن شاید به درازی عمر بشریت باشد در مطالعه تاریخ کهن می بینیم که در تمدنهای مختلف به ناموس و قتل های ناموسی توجه داشته اند و در هر مکانی و زمانی به شکلی متفاوت با آن برخورد کرده اند ، چنانچه در روم و یونان باستان به این مقوله توجه داشته و در مورد آن قانون و حکمی مشخص حاکم بوده است.

در قرن حاضر این نوع قتل ، تقریباً در تمامی کشورها با فراوانی های مختلف رواج دارد و مختص به یک کشور خاص نیست ، بر اساس آمارهای ارائه شده از سوی سازمان ملل این نوع قتل در تمامی کشورها در حال اتفاق افتادن است ، اما بیشترین آمار این نوع قتلها مختص کشورهای آسیایی و با اکثریت جمعیت مسلمان است ، چنانچه کشورهایی مثل پاکستان ، اردن ، ترکیه و افغانستان بالاترین ارقام قتل های ناموسی را به خود اختصاص داده اند ، این در حالی است که شاید هیچ آیین و مذهبی به اندازه دین اسلام به عمل قتل توجه نداشته است ، دین مبین اسلام ضمن بزرگ شمردن گناه قتل و تعیین عقوبت سخت دنیوی و اخروی ، مردمان را از قتل هموعان خود نهی کرده است و فقها و اندیشمندان آن قاطعانه این نوع جنایت را محکوم اعلام کرده اند.

قتلهای ناموسی مثل قطعه یخی بزرگ که در آب شناور است ، تنها گوشه ای از جنایت بزرگتری است که در جامعه و در تمام قرون متمادی پی در پی و لحظه به لحظه رواج داشته است ،

شکافتن این پدیده، شاید تنها اندکی از لایه های زیرپوستی جامعه پرده بردارد و جنایت بزرگتری را نمایان کند، جنایتی که مردان همیشه سعی در کنترل زنان و نگه داشتن آن ها زیر سلطه خود داشته اند و هر گونه حرکت و فعالیت آنها را که نشانگر حرکت به سوی آزادی و فرار از زیر یوغ مردان بوده است را در نطفه خفه می کرده اند، آری این قتلها تنها نمایان گر تمایل جامعه مرد سالار در ادامه دادن به حکومت مطلقه و استبدادی خود بر جامعه زنان و زنانگی است.

قضاوت برای کیفر و مجازات کسانی که دست به هنجار شکنی و انجام عملی بر خلاف ارزشهای مورد قبول یک فرهنگ عامه زده اند، دقت فوق العاده و عدالتی والا و جستجویی وسیع برای شناخت حقیقت می طلبد، بنابراین هنگامی که قتلی تنها به خاطر یک سوءظن و شک صورت می پذیرد و ضمن بی توجهی به دستگاه قضاء و قانون حاکم نه تنها نظم و آرامش جامعه را بر هم می زند بلکه اقتدار دستگاه قضایی را نیز به زیر سوال می برد.

در حال حاضر این نوع قتل نظرات و افکار زیادی را به سوی خود جلب کرده است و پلیس و دستگاههای قضایی کشورها را به واکنش وا داشته است و به عنوان مسئله ای مهم در اجلاس ها و همایشهای جهانی مورد توجه قرار گرفته است.

آمارهای غیر رسمی و گزارشهای پراکنده نیز حاکی از این است که این نوع جنایت در کشور ما نیز از آمار بالایی برخوردار است، در کشور ما نیز همراه با واکنشهای جهانی مطالعات و تحقیقاتی (هرچند نه زیاد) در این رابطه صورت گرفته و دکترین و جامعه شناسان در مورد آن به صورت پراکنده سخن رانده و نظر داده اند، ولی بیشتر این تحقیقات از دقت و پشتوانه علمی لازم برخوردار نبوده است، علت این امر را نیز باید در حساسیت فرهنگی اجتماعی و اخلاقی و عدم تمایل مردم در گفتگو و همکاری با پژوهشگران و محققان از یک سو و از سوی دیگر عدم همکاری و ارائه آمار دقیق نهاد های دولتی و قوانین سخت اداری آنها در این رابطه دانست.

برای شناختن و مبارزه با هرگونه بزه و جرم و جنایتی نیاز به تحقیقی علمی در شناخت مجرم و علل و عوامل موثر در فراهم شدن شرایط برای ارتکاب جرم است.

در این تحقیق سعی بر آن شده با شناخت عوامل فرهنگی، اجتماعی و روانی موثر در وقوع قتلهای ناموسی و بررسی واکنش های قانونی که در مقابل این پدیده چه قبل از انقلاب و چه بعد از انقلاب در این زمینه صورت گرفته است و نشان دادن راهکارهای که می توان در مقابله با قتلهای ناموسی به کار برد، ضمن روشن کردن اذهان عموم و مسئولان ذی ربط، راه را برای شناخت و انجام هر چه بیشتر مطالعات دیگر در این زمینه برای سایرین فراهم کند.

مقدمه

در طول تاریخ پدیده جرم همواره حیات اجتماعی بشر را در معرض خطر قرار داده است. پاره ای از جرایم ارزشهای اساسی زندگی انسان را مورد لطمه قرار می دهند و بر اساس این اعتبار جرایم طبیعی نامیده می شوند. این دسته از جرایم در همه جوامع بشری و تقریباً در همه ادوار تاریخی مورد جرم انگاری قرار گرفته اند، یکی از مهمترین جرایم طبیعی پدیده قتل است. قتل مهمترین رکن انسان یعنی حیات او را مورد نشانه قرار می دهد، این پدیده هم در حقوق کیفری و هم در جرم شناسی مورد تحلیل های بسیاری قرار گرفته است.

جرم شناسی در صدد تحلیل علت شناسی پدیده هاست، یکی از مهمترین موارد تحلیل در جرم شناسی بررسی انگیزه ارتکاب جرم است. در جرم قتل، از منظر حقوق کیفری اصولاً انگیزه فاقد اثر است، به جز در دو مورد، مورد نخست جایی است که قتل با انگیزه ناموسی و در اثر هیجان و در فراش واقع می شود و دیگری قتل با تصور مهدورالدم بودن مقتول است.

قتلهای ناموسی از نظر آماری، بیشترین نوع قتل، خصوصاً در استان های جنوبی کشور را در بر گرفته، بطوریکه این قتل توأم با خشونت زیاد صورت میگیرد.

افزایش این نوع قتل و گستردگی آن بارها از سوی فعالان حقوق زنان و فعالان حقوق بشر هشدار داده شده است.

این پدیده اجتماعی نیازمند توجه و مهار کردن است، زیرا قتلی است که خصوصی ترین ابعاد زندگی افراد را مورد توجه قرار می دهد و در بیشتر مواقع با حدس و گمان و یک شایعه و سوءظن بی جا رخ می دهد.

بنابراین توجه خاص مسئولان، قانونگذاران و فرهنگ سازان را می طلبد تا با یک برنامه ریزی دقیق و هدفمند و با شناخت و آگاهی بتوان به مهار این قتلها پرداخت.

در تحقیق میدانی این نوشتار در ابتدا به صورت کلی به مجموعه علل و ویژگی های این نوع قتل پرداخته و سپس مقوله قتل های ناموسی در استان فارس و ایلات این استان و فرهنگ هایشان مورد بحث قرار می گیرد.

این تحقیق حاصل سفر به مناطق مختلف استان و جمع آوری مطالب با استفاده از مصاحبه و پرسشنامه، از مردم عادی، مسئولان قضایی و مراجع انتظامی و تطبیق آن با مطالب و یافته های به دست آمده از تحقیقات و مطالعاتی است که در رابطه و با این موضوع شده بود، در کنار آشنایی و شناخت شخصی که از ایلات این استان داشته ام.

در راه این تحقیق چون خودم یکی از افراد ایل قشقایی بوده و کودکی و نوجوانیم را در میان ایل ممسنی گذرانده بودم و قتل‌های ناموسی زیادی را دیده و کاملاً با فرهنگ زندگی قومی و قبیله ای ایلات این استان آشنایی داشتم ، درک و تسلط بهتری از این پدیده برای بررسی علل آن داشتم ، در اواسط تحقیقم ، فقط یک روز از دیدارم با کسی می گذشت که خبر به قتل رسیدنش را به دلایل ناموسی به من دادند.

امید است که این تحقیق راهگشای تحقیقات بعدی در این استان و سایر مناطق باشد و کمکی کرده باشم برای دستیابی افراد به درکی واقعی از عمق فاجعه قتل‌های ناموسی در این استان.

الف: بیان موضوع

یکی از موضوعاتی که در جامعه، مردان بر آن حساسیت ویژه ای دارند و رابطه مستقیمی با آبرو و شرف شان دارد، امور مربوط به سکسوالیته و امور جنسی زنان است، تقریباً در تمام دوران زندگی بشری خصوصاً در جوامع متمدن، این حساسیت وجود داشته و هرگونه رابطه جنسی نامشروع و دست اندازی به حریم زنان بسته به ارزش زنان آن جامعه جرم انگاشته می شده و صاحبان و شوهران زنان معمولاً به مجازات فرد مرتکب و زنان می پرداخته اند و به اصطلاح دست به قتل ناموسی می زده اند.

چگونگی به وجود آمدن این حساسیت را باید در جامعه مرد سالاری جستجو کرد، پس از شکل گیری نظام مردسالاری و تفکر مالکیت مردان بر زنان، زنان به عنوان یکی از اموال مردان درآمدند و بنابراین تحت حمایت و محافظت مردان قرار گرفتند، هنگامی که به حریم زنان تجاوز می شد تحت عنوان تجاوز به یکی از اموال مردان، صاحبان این زنان به دفاع و مجازات فرد متجاوز می پرداختند، با مرور زمان این حمایت و محافظت به نماد آبرو و شرف مردان تبدیل شده و هرکس که در دفاع از حریم زنان غفلتی می کرد بی آبرو و بی غیرت خوانده می شد و مورد سرزنش دیگران قرار می گرفت. بنابراین به مرور زمان حساسیت زیادی در این محافظت و مواظبت به وجود آمد و زنان تحت مراقبت شدیدی قرار گرفتند تا لطمه ای به آبروی مردان وارد نشود.

در خصوص قتل های ناموسی تا کنون هیچ گونه تعریف رسمی از سوی هیچ سازمان و نهاد بین المللی ارائه نشده است و به طور کلی به عملی گفته می شود که در طی آن مردان خویشاوند یک خانواده یکی از افراد مونث خانواده خود را به دلایل روابط جنسی نامشروع به قتل برسانند تا بدین وسیله آبروی از دست رفته خود را به دلیل ننگ پیش آمده بازگردانند و رضایت و خشنودی دیگران را به دست آورده و در محیط زندگی خود سربلند باشند.

قتل های ناموسی به دلایل مختلفی ممکن است به وقوع بپیوندند که رابطه جنسی نامشروع فقط یکی از آنهاست، گاه یک سوءظن و شایعه بیجا هم ممکن است به قتل زنان و دختران بینجامد، دلایل زیادی برای وقوع قتل های ناموسی ذکر کرده اند، از جمله، فرار از خانه، ازدواج پنهانی، امتناع از ازدواج اجباری، شایعات، سوءظن، هر کدام از این دلایل ممکن است بسته به فرهنگ و سن آن جامعه با آبرو و شرف مردان در تضاد باشد و منجر به قتل ناموسی شود.

نکته دیگری که باید به آن اشاره کرد قتل افراد غیرخویشاوند به دست افراد خویشاوند دختر و زنی است که مورد تجاوز قرار گرفته اند و عنوان دیگر کشی ناموسی دارد و همچنین در برخی

کشورها مانند انگلستان یا آمریکا مردان همجنس باز نیز در ردیف قربانیان قتل های ناموسی قرار می گیرند^۱.

در خصوص واژه ناموس معانی زیادی ذکر شده از جمله احکام الهی ، شریعت ، عزت ، شرافت افتخار ، پاکدامنی ، حرمت ، آبرو ، اعتبار و عرض ، نیک نامی^۲ و .... .

این واژه در هر جا و مکانی و در هر جامعه ای معنایی خاص پیدا کرده و شکلی جداگانه به خود گرفته و هیچ اتفاق نظری در ارائه تعریفی یکسان از این واژه وجود ندارد ، ولی با توجه به تعاریف آمده در متون و در فرهنگ ها و در بین مردمان عادی واژه ناموس هر آنچه را که یک فرد نسبت به آن حس مالکیت و تعلق خاطر داشته است در برمی گیرد و هر کسی به تبع حساسیت و محیطی که در آن قرار دارد در دفاع و حمایت از آن حمیت به خرج می دهد ولی به مرور زمان این واژه بیشتر حول یک زن و مسائل مربوط به آن و سکسوالیته او مربوط می شود.

در هر حال قتل های ناموسی بیشتر به عنوان یک آسیب اجتماعی نه به عنوان یک انحراف امروزه تقریباً در تمام دنیا در حال اتفاق افتادن است ، با وجودی که تاکنون هیچگونه آماری از میزان دقیق این قتلها انتشار نیافته است ولی میزان آن در کشورهای جهان سومی و کشورهایی که در آنها زندگی قومی و عشیره ای جاری است ، از آمار بیشتری برخوردار است ، کشورهایی مثل پاکستان ، اردن ، افغانستان و ایران از جمله این کشورها هستند. یکی از علل نبودن این آمار ، از سوی کشورهاست که بنا به دلایلی حاضر نیستند آماری از قتلهای این چنینی ارائه دهند ، علت دیگر این نبود آمارها به خاطر این است که چون این قتلها با آبرو و شرف افراد سرکار دارد بیشتر این قتلها در خفا صورت می پذیرد و هیچ گاه گزارشی از آن به جایی نمی شود.

با توجه به آمار و ارقام موجود این قتلها سالانه جان تعداد زیادی از زنان و مردان را قربانی خود می کنند و نیازمند توجه بیشتری از سوی کشورها و مجامع بین المللی است و لازم است تا تحقیقات و پژوهشهای زیادی در باب علل وقوع و نحوه پیشگیری از این گونه قتل ها صورت بگیرد.

---

^۱ - کاظمی سرکانه ، سید سجاد ، ۱۳۸۸ ، مطالعه جرم شناختی قتل های ناموسی ، پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه تهران ، فصل اول ، ص ۱۹.

^۲ - انصاری پور ، غلام رضا ، فرهنگ لغات فارسی ، نشر زوار ، چاپ اول ، ذیل واژه ناموس.